

**Arvamus keskse teabe edastuse ja dokumentide
kättetoimetamise tõhustamise lahenduse
väljatöötamise kavatsusele**

Justiits- ja digiministeerium on algatanud eelnõude infosüsteemis **keskse teabe edastuse ja dokumentide kättetoimetamise tõhustamise lahenduse väljatöötamise kavatsuse** (edaspidi VTK), mille eesmärk on analüüsida kavandatavat õigusmuudatust, mis looks keskse ja tõhusa lahenduse teabe edastamiseks ja dokumentide kättetoimetamiseks ning kättetoimetamise tõendatavusele. Lahendus peaks lisaks õigusaktides ette nähtud kättetoimetamist vajavatele dokumentidele nagu ettekirjutused, trahvid jmt võimaldama asutusel saata inimesele ka muud edastamist vajavat informatsiooni, näiteks teateid ja muud olulist informatsiooni sisaldavaid dokumente, mida praegu tehakse erinevate e-kanalite kaudu.

Esitame **statistikaameti seisukohad** järgnevate teemade osas:

1. Teabe edastamise keskse lahenduse muutmine kohustuslikuks riigiasutustele ja kohalike omavalitsuste asutustele

Arvestades asjaoluga, et statistikaamet kasutab täna teabe edastamiseks oma klientidele ehk andmeesitajatele, kelle hulka kuuluvad nii füüsilised kui juriidilised isikud, enda asutuse erinevaid infokanaleid (nt statistikaameti iseteeninduskeskkond, erinevad andmete kogumist hõlbustavad rakendused), oleks vajalik täpsemalt määratleda, **mida tähendab ressursi ja mõjude mõttes keskele lahendusele üleminek olemasolevate süsteemide jaoks**. VTK-s on viide, et teabe edastamise osas oleks funktsionaalsuste keskne kasutamine kohustuslik, kuid **kättetoimetamislahendusest tulenevate funktsionaalsuste osas on asutustel võimalik jätkuvalt kasutada olemasolevaid võimalusi**. Samuti on välja toodud, et muudatuste rakendamisega ja keskse lahendusega liidestumine **võivad tuua kaasa liidestuda soovivatele asutustele täiendavad arenduskulud, mille suurus sõltub asutuse infosüsteemi arendusvajadusest**.

Mis puudutab funktsionaalsust, siis statistikaameti jaoks on jätkuvalt oluline, et **teenus võimaldaks jälgida kontakteerumise kulgu**, see tähendab, kas klient on saanud talle edastatud teabe kätte ning mil moel on toimunud vahepealne suhtlus. Viimane on vajalik näiteks tõrgete tekkimisel andmete esitamisel veendumaks, et klient on info kätte saanud ja temaga on püütud suhelda lahendusvariantide leidmiseks.

2. Dokumentide kättetoimetamine juriidilistele isikutele

VTK-s kirjeldatakse, et praegused elektroonilised dokumentide kättetoimetamise kanalid ei pruugi alati olla tõhusad, sest **kuigi e-postile saadetud dokument saadi kätte, ei saadeta vastu kinnituskirja**. Statistikaamet nõustub, et kättetoimetamise lahenduse puhul on üheks olulisimaks funktsionaalsuseks, mida vajame enda igapäevases töös, kättesaamise kinnitus koos infoga, kes ja millal kirja avas ning teavitus edastamise ebaõnnestumise kohta. Amet on hetkel üle minemas **RIA poolt hallatava riikliku postkasti teenuse kasutamisele**, et edastada juriidilisest isikust andmeesitajatele ettekirjutusi ja sunniraha hoiatusi, kui andmete esitamine vastavalt õigusaktist tulenevale kohustusele jäetakse vaatamata muudele abistavatele meetmetele teostamata. Sellest tulenevalt **ei saa me anda veel lõplikku hinnangut, kuivõrd pakutav funktsionaalsus vastab meie ootustele ja VTK poolt taotletavale eesmärgile tulevikus**.

Samas juhime tähelepanu, et VTK keskendub eelkõige füüsilise isiku ja tema kontaktandmete kättesaadavuse ning korrektsuse probleemile. Näiteks on välja toodud, et Justiits- ja Digiministeeriumi ning RIA algatatud **rahvastikuregistri kontaktandmete ajakohastamise projekti Postkast 2.0** eesmärk on kontaktandmete parem liikuvus erinevate riiklike süsteemide ja rahvastikuregistri vahel, mis parandab kontaktandmete kvaliteeti läbi ühtse kogumismooduli ning esitatavate andmete valideerimise ning vähendab kasutajate koormust, kuna **kaob vajadus liidestunud asutustele pidevalt uuesti kontaktandmeid esitada**. Samas võib analoogne probleem tekkida juriidiliste isikute puhul, kui räägime elektroonilisest kättetoimetamisest haldusmenetluse seaduse (edaspidi HMS) § 27 mõttes, mille korral **tehakse dokument kättesaadavaks asjakohases infosüsteemis või Eesti teabeväravas või saadetakse menetlusosalise elektronposti aadressil**. Siinkohal jääb üles küsimus, kas VTK-s viidatud võimalus tõsta inimeste teadlikkust oma kontaktandmete ajakohasusest ja uuendamise vajadusest äriregistris on piisav. Seda põhjusel, et keskse lahenduse puhul on vaja aru saada, milline saab olema juriidilise isiku korrektne aadress digitaalseks suhtluseks – **näiteks riikliku postkasti lahenduse taolisessa keskkonda edastamisel peaks olema eelduseks, et see on seotud juriidilise isiku aadressiga, mida viimane ka kasutab**. Vastasel juhul pole võimalik HMS-is sätestatud korda rakendada.

Statistikaamet sooviks ka täpsustada, kuidas on mõeldud **keskse kättetoimetamise korral rakendada HMS § 40 lõiget 2**, mis sätestab, et enne menetlusosalise suhtes sellise toimingu sooritamist, mis võib kahjustada tema õigusi, **peab haldusorgan andma talle võimaluse arvamuse ja vastuväidete esitamiseks**. Ärakuulamine võimaldab isikul nõustumise korral täita kohustus ilma täiendavate kuludeta. See seostub ka eelneva aadressi korrektsuse probleemiga, kuna ärakuulamise käigus peaks asjaomane asutus kontrollima, **kas isikule talle edastatud dokument siiski kohale jõudis või mitte**. Eeldame hetkel, et VTK näeb siin lahendust tegevuse automatiseerimises, mille puhul **portaali kaudu dokumendi edastamisel ei loeta seda automaatselt kättetoimetatuks, vaid dokumendi aadressaat peab selle vastu võtma** ja kui aadressaat seda ette antud tähtajal ei tee, piiratakse tema ligipääsu seaduses sätestatud e-teenustele.

3. E-teenuste piiramine ja selle proportsionaalsus

VTK-s on palutud muuhulgas hinnata, **milliste e-teenuste puhul oleks juurdepääsu piiramine lubatav ja milliste puhul tuleks see kindlasti välistada**. Statistikaamet ei ole seni rakendanud vastavat võimalust, kuigi kättetoimetamisportaali liidestamise kaalumisel tutvustati ka selliseid lahendusi. Kuna tegemist on isiku õiguste riivega, siis tuleb loomulikult sellist sekkumist põhjalikult kaaluda. **Arvestades statistikaameti poolt tehtavate ettekirjutuste iseloomu, ei pea me kindlasti proportsionaalseks nn kahjustava või takistava mõjuga teenustele nagu sotsiaal- või tervishoiuteenused piirangute seadmist**. Arvestades, et ameti sihtgrupiks on eeskätt juriidilised isikud kohustava sisuga dokumentide kättetoimetamisel, ei ole nimetatud teenused ilmselt ka tõenäolised piirangutena kohaldatavaks.

Juurdepääsupiirangute asjakohasuse hindamisel oleks vajalik eelnevalt välja tuua, millised teenused on üldse piiratavad ehk **kaaluda võiks vastava keskse kataloogi loomist**. See tagaks keskselt võrdse kohtlemise sarnase iseloomuga rikkumiste puhul, mis peaks sõltuma kahju ulatusest. Kuigi amet leiab, et **kõige proportsionaalsem oleks piirata selliseid teenuseid, mida saab alternatiivselt ka silmast silma kujul kasutada**, piirates seega kliendi õigusi eeskätt kasutajamugavuse aspektist, peaks olema ka mingi kriteerium valiku tegemisel. Täna on piisavalt selge näiteks ka VTK-s viidatud **TsMS § 311¹ lõige 9**, mille kohaselt isikul, kes ei ole menetlusdokumente ettenähtud tähtaja jooksul kohtumenetluses vastu võtnud, ajutiselt, s.o dokumendi kättetoimetamiseni, **juurdepääsu e-kinnistusraamatule, e-äriregistrile ja e-toimikule**.

Piirangute rakendumisel on **eelduseks, et isik saab info selle kohta**, miks tema juurdepääsu vastavale teenusele piiratakse, et teenuse osutamine on jätkuvalt võimalik silmast silma vormis ja et kohustuse täitmisel piirang eemaldatakse.

Loodame, et saate meie arvamuses välja toodud tähelepanekutega edasiste lahenduste väljatöötamisel arvestada. Oleme avatud jätkuvaks koostööks, kuidas luua toimivaid keskkondi infovahetuse hõlbustamiseks.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Urmet Lee
peadirektor